

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku
Wydział Dyrygentury Chóralnej, Muzyki Kościelnej,
Edukacji Artystycznej, Rytmiki i Jazzu

Anastasiya Senkavets

**Śpiewy i teksty liturgiczne Kościoła Prawosławnego
na przykładzie twórczości białoruskich kompozytorów:
mn. Julianiji (Denisowej) i ks. Andrieja Bondarenki.**

Aspekty pracy dyrygenta.

Promotor: prof. zw. dr hab. Waldemar Górski

Przedmiotem pracy doktorskiej jest twórczość współczesnych białoruskich kompozytorów na przykładzie wybranych utworów mn. Julianiji (Denisowej) oraz kompozycji ks. Andrieja Bondarenki, należących do cyklu *Liturgia*. Wszystkie omawiane utwory zostały napisane do tekstów kanonicznych w języku cerkiewnosłowiańskim.

Kompozycje mn. Julianiji (Denisowej) i ks. Andrieja Bondarenki zostały zaprezentowane podczas koncertu przewodu doktorskiego, który odbył się 1 grudnia 2018 roku w Katedralnej Parafii Prawosławnej p. w. Św. Mikołaja w Gdańsku. Głównym celem artystycznym podczas wykonania było przekazanie modlitewnego charakteru kompozycji cerkiewnych, które zajmują szczególne miejsce nie tylko w kulturze białoruskiej, a także w kulturze wszystkich Kociołów Wschodnich. Chęć przybliżenia atmosfery, która panuje

podczas nabożeństwa w Cerkwi Prawosławnej wpłynęła na wybór miejsca koncertu – Katedralnej Parafii Prawosławnej Św. Mikołaja w Gdańsku. Na początku przedsięwzięcia, dyrygentka zdecydowała się na zmianę ustawienia zespołu, ponieważ podczas Świętej Liturgii *Antyfony pierwsza* często jest wykonywana na dwa chóry, które znajdują się w różnych miejscach świątyni. W czasie przygotowań do koncertu, doktorantka wraz z zespołem projektowym, pragnęła oddać treść i modlitewny charakter utworów poprzez ich wykonanie. Uzyskanie spójnego, jednolitego brzmienia zespołu oraz odpowiedniej barwy dźwięku było kolejnym celem artystycznym, który był postawiony przed finalnym wykonaniem.

Nadrzędnym celem dysertacji naukowej jest opis oraz analiza warstwy słownej i muzycznej wybranych kompozycji mn. Julianiji (Denisowej) i ks. Andrieja Bondarenki, które są zawarte w rozdziałach II i III. Istotnym celem jest przedstawienie wybranych oraz najbardziej charakterystycznych problemów wykonawczych, które można napotkać podczas wykonania omawianych kompozycji.

Praca doktorska została podzielona na cztery rozdziały. W pierwszym rozdziale, omawia się teologiczno-historyczne położenie muzyki cerkiewnej. Opisana jest struktura nabożeństw, historyczne uwarunkowanie prawosławia na terenach obecnej Białorusi oraz znaczenie śpiewu liturgicznego w cerkwi. Autorka pracy bazuje na fachowej literaturze, takiej jak *Liturgika czyli nauka o nabożeństwach* ks. M. Lenczewskiego, *Prawosławie. Zarys nauki Kościoła prawosławnego* S. Bułgakowa, *Prawosławie* P. Evdokimova, *Prawosławie* J. Keller.

W rozdziale drugim zostały przedstawione analizy poszczególnych elementów kompozycji mn. Julianiji (Denisowej) oraz ks. Andrieja Bondarenki. Rozdział drugi został podzielony na podrozdziały, w których jest opisany każdy utwór. Doktorantka opisuje formę, harmonikę, melodykę, w tym aparat wykonawczy i ambitus poszczególnych głosów, dynamikę oraz budowę metryczną każdej kompozycji.

Rozdział trzeci przedstawia analizę warstwy słownej. Opisane jest znaczenie słowa podczas nabożeństw w cerkwi prawosławnej, historia powstania i ukształtowania języka cerkiewnosłowiańskiego, a także sposób traktowania tekstów liturgicznych przez kompozytorów. Przedstawiona została wymowa oraz

prawidłowa akcentacja tekstów w języku cerkiewnosłowiańskim. Tłumaczenia na język polski znajdują się w aneksach.

W czwartym rozdziale omówiono wybrane, najbardziej charakterystyczne problemy wykonawcze, które można napotkać podczas wykonywania kompozycji ks. A. Bondarenki i mn. Julianiji (Denisowej), a także sposób ich rozwiązania i niwelowania.

W zakończeniu zawarte są wnioski oraz podsumowanie zagadnień, znajdujących się w owej pracy.

Do pracy zostały dołączone aneksy w postaci materiałów nutowych z podpisaną wymową testów cerkiewnosłowiańskich oraz nagrania koncertu przewodu doktorskiego, zamieszczone na płycie CD, DVD oraz BLU RAY.

J. Lenkavets

Stanisław Moniuszko Academy of Music in Gdańsk
Choir Conducting, Church Music,
Artistic Education, Rhythmics and Jazz Faculty

Anastasiya Senkavets

**Chants and liturgical texts of Eastern Orthodox Church based on the work
examples of Belarusian composers
nun Julianiji (Denisowa) and a Rev. Andriej Bondarenko.
Aspects of the conductor's work**

Promoter: prof. dr hab. Waldemar Górski

The doctoral dissertation is focused on the work of Belarusian composers based on the examples of the selected musical compositions of nun Julianija Denisowa and the compositions of Rev. Andriej Bondarenko, which are a part of *Liturgy* cycle. All the texts discussed above were written to be incorporated in the canonical texts in Church Slavonic language.

The compositions of nun Julianija Denisowa and Rev. Andriej Bondarenko were presented during the concert of doctoral dissertation which was held on the first December 2018 in the Cathedral Orthodox Parish of St. Nicolaus in Gdańsk.

The main artistic purpose of this work was to present the prayerful character of the orthodox compositions, which are an essential part not only in the Belarus culture but also in the culture of all Eastern Churches. The place

of the concert was chosen to show the atmosphere which is created during the service in the Orthodox Church Parish of St. Nicolaus in Gdańsk.

At the beginning of the project the conductor decided to change the choir setting, because the First Antiphone is sung for two choirs, which are located in the different parts of the temple during the Divine Liturgy. A PhD student and her team project wanted to reflect the content and the prayerful character of the compositions by their rendition throughout the preparations to the concert.

The next artistic purpose, which was set before the final performance, was to obtain a consistent and a unified sound of the music team and the tone colour.

The superior aim of the doctoral dissertation is the description and the analysis of the verbal and the musical layers of the selected compositions nun Julianija Denisowa and Rev. Andriej Bondarenko included in the second and the third chapter.

The meaningful goal is to show the selected and the most characteristic executive problems, which one can face during the rendition of the discussed compositions.

The doctoral thesis was divided into four chapters. The first one describes the theological and historical setting of the Orthodox music. Moreover, the structure of the services, the historical conditioning of the Eastern Orthodoxy at the areas of current Belarus and the meaning of the liturgical vocal in tsercov were also discussed. The author of this thesis bases on the technical literature such as *Liturgika czyli nauka o nabożeństwach* written by Rev. M. Len-czewski, *Prawosławie. Zarys nauki Kościoła prawosławnego* written by S. Bułga-kow, *Prawosławie* P. Evdokimov, *Prawosławie* J. Keller.

The second chapter describes the analysis of the particular elements of the compositions nun Julianija Denisowa and Rev. Andriej Bondarenko. It was divided into subchapters, which describe the particular piece of work. The PhD student presents the form, harmonics, melodics, including executive apparatus and ambitus of particular voices, dynamics and the metro-rhythmical structure of each composition.

The third chapter presents the analysis of the lyrics layer. The meaning of the word during the services in the Eastern Orthodox Church, the history of the creation and shaping of the Church Slavonic language and the way of treating the liturgical texts by composers are also discussed. The phonetics

and the correct accentuation of the texts in Church Slavonic language were also presented. The translations to Polish language are incorporated in the annexes.

The fourth chapter describes selected and the most characteristic executive problems, which can be faced during performing the compositions of Rev. A. Bondarenko and nun Julianija Denisowa and the method of their solving and nullifying.

The ending presents the conclusions and the summary of issues included in this thesis.

The annexes in the form of the note materials with the subscribed phonetics of the Church Slavonic and the doctor dissertation concert recordings on CDs, DVDs and Blu Ray were also attached.

Translted by Beata Sienkiewicz

A. Lukavets

Академия Музыки им. С. Монюшко в Гданьске
Факультет Хорового Дирижирования, Духовной Музыки,
Артистической Педагогике, Хореографии и Джаза

Анастасия Сеньковец

Литургические песнопения православной церкви

на примере белорусских композиторов:

мон. Иулиании и прот. Андрея Бондаренко.

Аспект дирижерской работы

АННОТАЦИЯ

Предметом исследования в докторской диссертации является творчество современных белорусских композиторов на примере некоторых духовных сочинений монахини Иулиании (Денисовой) и композиции протоиерея Андрея Бондаренко, которые входят в цикл «Литургия». На канонические тексты, которые написаны на церковнославянском языке, была положена духовная музыка мон. Иулиании (Денисовой) и прот. Андрея Бондаренко.

Композиции мон. Иулиании и прот. Андрея были представлены на концерте в рамках концерта на защите докторской диссертации, который состоялся 1 декабря 2018 года в Соборе Св. Николая Чудотворца в Гданьске. Главной артистической целью во время исполнения была передача молитвенного характера церковных песнопений, которые занимают особое место не только в белорусской культуре, но и в культуре всего восточного христианства. Желание передачи атмосферы, которая преобладает во время богослужения в православной церкви, сыграло

важную роль в выборе места прохождения концерта – Православный Собор Св. Николая Чудотворца в Гданьске. В начале мероприятия, дирижёр приняла решение о изменения расстановки хорового коллектива. Так как во время Божественной Литургии *Первый антифон* часто исполняется двумя хорами поочередно, которые находятся в разных местах церкви. Во время подготовки к концерту докторантка хотела передать смысл и молитвенный характер произведений во время их исполнения. Достижение единообразия в звучании хора и соответствующего тембра голоса было следующей целью, поставленной перед заключительным исполнением.

Главной целью научной диссертации является описание, а также анализ музыкального материала и текста некоторых произведений мон. Иулиании и прот. Андрея Бондаренко, которые находятся во II и III разделе. Важной целью является демонстрация наиболее характерных исполнительских трудностей, которые могут возникнуть во время работы над произведениями.

Диссертация делится на четыре раздела. В первом разделе описывается теологически-историческое место церковной музыки. Представлена структура богослужений в церкви православной, историческое положение православия на территории современной Беларуси, а также значение пения во время литургии в церкви. Автор работы базировала на профессиональной литературе, такой как *Liturgika czyli nauka o nabożeństwach* о. М. Ленчевского, *Prawosławie. Zarys nauki Kościoła Prawosławnego* С. Булгакова, *Православие* П. Евдокимова, *Prawosławie* J. Keller.

Во втором разделе представлен анализ некоторых элементов из произведений мон. Иулиании (Денисовой) и прот. Андрея Бондаренко. Второй раздел состоит из подразделов, в которых даётся описание каждого сочинения. Автор диссертации описывает форму, гармонию, мелодию, в том числе исполнительский состав и диапазон каждого голоса, динамику и ритм каждого произведения.

В третьем разделе анализируются канонические тексты, которые использовали композиторы. Описывается значение слова в церкви православной, история появления и развития церковнославянского языка, а также способ использования литургических текстов композиций.

Представлено произношение, транскрипция и правильные акценты в церковнославянском языке. Переводы текстов на польский язык находятся в приложении.

В четвёртом разделе указаны наиболее характерные трудности, которые могут возникнуть во время исполнения произведений, а также пути их решения.

В заключении представлены выводы по данной работе.

В диссертацию включены приложения – нотные материалы с подписанной транскрипцией, а также запись с концерта на диске в формате CD, DVD и BLU RAY.

A. Kinkavets